

Hoofdstuk 1

Columbia County, Arkansas, 1956

John Moses had geen slechtere dag en geen slechtere manier kunnen kiezen om te sterven, al zou hij er zijn hele leven naartoe gewerkt hebben. Wat overigens heel goed mogelijk was. Hij was zo eigenzinnig als een ezel. Het was het weekend van de familiereünie, en alles verliep vlekkeloos – of in elk geval volkomen normaal – totdat John het zo nodig moest bederven.

De reünie werd altijd op de eerste zondag in juni gehouden. Zo was het altijd al geweest. Dat was traditie. En John Moses had iets met traditie. Eens in de zoveel jaar vroeg zijn dochter Willadee (die helemaal in het zuiden, in Louisiana woonde) of ze de reünie niet konden verzetten naar de tweede zondag in juni, of de eerste zondag in juli, maar John gaf altijd hetzelfde antwoord. ‘Ik brand nog liever in de hel.’

Dan herinnerde Willadee haar vader eraan dat hij niet in de hel geloofde, en herinnerde John *haar* eraan dat het *God* was in Wie hij niet geloofde – of de hel niet bestond wist hij zo net nog niet. Vervolgens voegde hij er altijd aan toe dat als er wel een hel bestond, het ergste nog was dat Willadees man, Samuel Lake, daar samen met hem terecht zou komen, aangezien hij dominee was, en het was algemeen bekend dat dominees (en met name methodistendominees zoals Samuel) de grootste schurken waren die er bestonden.

Willadee ging er nooit tegenin, maar het punt was dat op de eerste zondag in juni de jaarlijkse conferentie begon. Daar kregen alle methodistenpredikanten van Louisiana van hun districtshoofd te horen hoe tevreden of ontevreden hun gemeente het afgelopen jaar over hen geweest was, en of ze mochten blijven waar ze zaten of dat ze moesten verhuizen.

Meestal moest Samuel verhuizen. Hij was zo iemand die veel mensen tegen de haren in streek. Niet met opzet, natuurlijk. Hij ging gewoon zijn eigen gang en deed wat hij dacht dat het goede was – zoals op zondagmorgen de rimboe in rijden en zijn ouwe rammelkast volladen met arme mensen (soms in lompen gehulde arme mensen op blote voeten) en hen meeslepen naar de stad voor de kerkdienst. Het zou allemaal niet zo erg zijn geweest als hij aparte diensten had gehouden, eentje voor de mensen uit de rimboe, en eentje voor nette, fatsoenlijke burgers met kleren en schoenen die

toonbaar genoeg waren om hen zonder verdere vragen toegang tot de hemel te verschaffen. Maar Samuel Lake hing de irritante overtuiging aan dat God van alle mensen evenveel hield. Voeg daarbij nog het feit dat hij preekte met wat sommigen beschouwden als ongepaste vurigheid, dat hij regelmatig op de preekstoel sloeg om iets te benadrukken en dingen zei als ‘Zeg “AMEN” als u dat ook gelooft!’, terwijl hij heel goed wist dat de methodisten juist probeerden om van dat soort gewoonten af te komen, en je begrijpt hoeveel zijn gemeenten met hem te stellen hadden.

Samuels verplichtingen konden John Moses geen snars schelen. Hij was niet van plan te morrelen aan de Moses-familietradities, enkel omdat Willadee zo dom was geweest om met een dominee te trouwen.

Toegegeven, toen Willadee met hem trouwde was Samuel nog geen dominee. Hij was een lange, stoere boerenjongen, sterk als een paard, en gevaarlijk knap met z'n zwarte haar en blauwe ogen – een combinatie van Welsh en Iers bloed of zo. Toen Samuel trouwde met die alledaagse, onopvallende Willadee Moses, waren verschillende meisjes in Columbia County er een week ziek van.

Samuel Lake was fenomenaal. Hij was geweldig en verschrikkelijk, kon vreselijk kwaad worden en ontzaglijk teder zijn, en liefhebben deed hij met zijn hele hart. Hij had een heldere tenor, en hij speelde gitaar en viool en mandoline en zo ongeveer elk instrument dat je maar kunt bedenken. In de hele county werd over Samuel en zijn muziek gesproken.

‘Sam Lake kan alles bespelen wat hij maar kan vastpakken.’

‘Hij laat de snaren zingen.’

‘Hij laat ze in tongen spreken.’

Elk jaar, op de eerste dag van de zomervakantie, laadden Samuel en Willadee hun kinderen in de auto en gingen ze op weg naar zuidelijk Arkansas. Willadee had al sproeten op elk stukje huid dat de zon ooit had aangeraakt, maar ze draaide altijd het raampje open en liet haar arm naar buiten hangen, en dan gaf God haar er nog een paar bij. Haar onstuimige donkerblonde haar wapperde in de wind en raakte steeds meer in de war, en uiteindelijk lachte ze dan hardop, gewoon omdat het naar huis gaan haar zo'n gevoel van vrijheid gaf.

Willadee hield van dit jaarlijks terugkerende ritueel, van deze reis, knus in de auto met haar lieve, gezonde gezin – allemaal popelend

van gespannen verwachting. Dit was haar moment om na te denken over wat er gebeurd was en wat er wellicht in het verschiep lag en hoe hun kinderen hun naam steeds meer eer aandeden – de namen die ze hun bij hun geboorte als een zegen had meegegeven. Hun oudste zoon had ze Noble genoemd: een overduidelijk appèl aan de wereld om hem te doordrenken met moed en integriteit. De jongste zoon heette Bienville – een goede stad, of, zoals Willadee het interpreteerde, een vredige plaats. Hun dochter had ze Swan genoemd, niet omdat een zwaan mooi is, maar omdat zij sterk is. Een meisje heeft kracht nodig die ze niet aan een ander hoeft te ontleen, had Willadee gedacht. Tot dusver leken haar zegenwensen uit te komen. Noble was eerlijk op het absurde af, Bienville was altijd vriendelijk, en Swan straalde zo veel kracht uit dat de mensen om haar heen er doodmoe van werden.

Columbia County ligt helemaal in het zuidelijkste stuk van Arkansas, dat er precies zo uitziet als het noorden van Louisiana. Toen God dat deel van de wereld schiep, maakte Hij die hele lap in één keer, en Hij had er blijkbaar genoeg in gehad. Er waren glooiende heuvels en hoge bomen en heldere beekjes met zanderige bodem en wilde bloemen en blauwe luchten en grote stapelwolken die zo laag hingen dat je bijna zou denken dat je ze kon aanraken en vastpakken. Dat waren de pluspunten. De minpunten waren doornstruiken en stekelnoten en zo nog een paar dingen waar niemand ooit enige aandacht aan schonk, aangezien de minpunten volledig in het niet vielen bij de pluspunten.

Vanwege de jaarlijkse conferentie kon Samuel nooit blijven voor de reünie. Hij bleef net lang genoeg om Willadee en de kinderen uit te laden en een praatje te maken met Willadees ouders. Althans, hij maakte een praatje met haar moeder, Calla. John begon stevast te kokhalzen en verdween naar buiten zodra zijn schoonzoon een voet over de drempel zette, maar Calla droeg Samuel op handen. Na een uurtje kuste Samuel Willadee gedag en gaf hij haar een liefkozend klopje op de billen, zomaar voor het oog van God en de hele wereld. Dan omhelsde hij de kinderen, maande hen naar hun moeder te luisteren, en vertrok weer naar Louisiana. Bij het weggaan zei hij John altijd gedag, maar zijn schoonvader gaf nooit antwoord. Hij kon het Samuel niet vergeven dat hij Willadee zo ver weg had gevoerd, en hij kon het Willadee niet vergeven dat ze was meegegaan. Vooral niet omdat ze ook had kunnen trouwen met Calvin Furlough, die nu een goedlopende garage had en maar een klein stukje verderop woonde, en de beste jachthonden had die je ooit gezien hebt. Als Willadee had

meegewerkt en verliefd was geworden op Calvin, zoals haar vader had gewild, zou alles anders zijn geweest. Dan zou ze in de buurt hebben gewoond en John op zijn oude dag tot steun zijn geweest. En hij, John, zou niet opgescheept zitten met een kleindochter die Zwanenmeer heette.

De familie Moses woonde verspreid over Columbia County. Verspreid over de *hele* county. John en Calla hadden elkaar lustig liefgehad, en hadden vijf kinderen geproduceerd. Vier zonen en een dochter. Afgezien van Willadee en hun jongste zoon (Walter, die was omgekomen bij een ongeluk in een zagerij toen hij net twintig was), woonden ze allemaal in de buurt van Magnolia, hooguit zestig kilometer van het ouderlijk huis vandaan.

Dat ouderlijk huis was ooit een uitgestrekte boerderij geweest met veertig hectare land, dat hen voorzag van melk en eieren en vlees en groenten en fruit en bessen en noten en honing. Daar was wel enige overredingskracht voor nodig geweest. Het land gaf zelden iets voor niets. Het erf was bezaaid met bijgebouwen die John en zijn zonen in de loop der jaren hadden gebouwd – stallen en schuren en rookhokken en keten, waarvan de meeste nu, in 1956, vermoeid waren scheefgezakt. Wanneer je een gebouw niet meer gebruikt, weet het dat het nutteloos geworden is.

Het huis zelf was een groot geval van twee verdiepingen. Degelijk gebouwd, maar ook dit was de laatste tijd een beetje scheefgezakt, alsof er niet genoeg mensen meer in woonden om het overeind te houden. John en Calla waren een aantal jaren eerder gestopt met boeren. Calla had nog wel een moestuin en een paar kippen, maar het land lieten ze verwilderen. Ze hadden de veranda aan de voorkant van het huis dichtgetimmerd en er een winkel annex pompstation van gemaakt. Calla had John gevraagd om een uithangbord voor haar te schilderen. Ze bleef echter weifelen over de tekst die erop moest komen te staan: *Moses – kruidenier en pompstation of Moses – benzine en boodschappen*. Terwijl zij nog in dubio stond, raakte Johns geduld op, en hij spijkerde het bord boven de deur vast. Er stond eenvoudigweg *MOSES* op.

Elke morgen stond Calla op, ging naar de winkel en zette een pot koffie; en de boeren kwamen langs op weg naar de veemarkt of de veevoerhandel, om zich bij de houtkachel te warmen en Calla's koffie te drinken.

Calla kon goed met haar klanten overweg. Ze was een struise, ongedwongen vrouw met vaardige handen, iemand met wie men graag zaken deed. Ze had John niet echt nodig, niet in de winkel. Eigenlijk liep hij haar alleen maar in de weg.

Nu hield John wel van een glaasje. Dertig jaar lang had hij elke ochtend, voordat hij naar de melkstal ging, een scheutje whisky in zijn koffie gedaan. Dat was om de kou te verdrijven, in de winter. In de zomer hielp het hem op gang te komen. Tegenwoordig hoefde hij er niet meer met het kriecken van de dag uit om te melken, maar hij deed nog altijd een scheutje in zijn koffie. Hij zat voortdurend in Calla's winkel te kletsen met de vaste klanten, en tegen de tijd dat zij op weg gingen om te doen wat er die dag moest gebeuren, was John gewoonlijk hard op weg om flink aangeschoten te worden. Dit alles zat Calla helemaal niet lekker. Ze was gewend geweest dat haar man voortdurend bezig was, en ten slotte zei ze tegen hem dat hij een *hobby* moest zoeken.

'Mens, ik heb al een hobby,' antwoordde hij. Calla stond op dat moment voorovergebogen om het vuur in de houtkachel op te porren, en vormde dus een heel verleidelijk doelwit. John mikte, wankelde naar haar toe en greep haar bij haar middel vast. Calla was zo overrompeld dat ze haar hand aan de pook brandde. Ze schudde haar man van zich af en zoog op haar hand.

'Ik bedoel een hobby die jou van m'n lijf houdt,' snauwde ze.

'Je hebt er nooit bezwaar tegen gehad dat ik aan je lijf zat.'

Hij was gekwetst. Het was niet haar bedoeling geweest om hem te kwetsen, maar goed, wonden genezen vanzelf. Althans de meeste.

'Ik heb nooit de tijd gehad om te merken of je aan m'n lijf zat of niet. Er is toch zeker nog wel iets wat je graag doet, behalve met mij de koffer in duiken?' Niet dat ze het vervelend vond om met haar man de koffer in te duiken. Ze genoot ervan, nu misschien wel meer dan ooit in al die jaren dat ze bij elkaar waren. Maar het was niet iets wat je de hele dag door kon doen, enkel omdat je man geen andere bezigheden had. Niet wanneer er om de haverklap klanten binnenkwamen.

John liep terug naar de toonbank waar hij zijn koffie had staan drinken. Hij schonk zichzelf nog een kop in en deed er een flinke scheut bij.

'Jawel,' deelde hij stijfjes mee. 'D'r is waarachtig nog iets wat ik graag doe. En dat ga ik nú doen.'

Waar hij op doelde was dronken worden. Niet gewoon een beetje aangeschoten, maar stomdronken. Zo dronken dat je niet meer helder kunt denken. Hij pakte zijn koffie en zijn fles, en nog een paar flessen die hij achter de toonbank bewaarde, plus een zakje donuts en twee blikjes pijptabak. Daarmee ging hij naar de schuur en bleef daar drie dagen. Toen hij lang genoeg dronken was geweest en het geen

enkel doel meer diende om nog langer dronken te blijven, kwam hij terug naar het huis voor een warm bad en een scheerbeurt. Die dag timmerde hij de veranda *achter* het huis dicht en beschilderde een tweede uithangbord.

‘Wat voer jij in vredesnaam uit?’ wilde Calla weten, met haar handen in de zij – de houding van een Vrouw Die Een Antwoord Eist.

‘Ik heb een nieuwe hobby,’ zei John Moses. ‘Jij hebt voortaan jouw zaak, en ik heb mijn zaak, en we steken geen van beiden onze neus in *andermans* zaken. Jij gaat open bij zonsopgang en sluit bij zonsondergang, en ik ga open bij zonsondergang en sluit bij zonsopgang. Je hoeft dus niet meer met me naar bed, want we gaan niet meer op dezelfde tijd.’

‘Ik heb nooit gezegd dat ik niet meer met je naar bed wilde.’

‘Om de donder wel,’ zei John.

Hij pakte zijn uithangbord, waarvan de verf nog nat was, en klom op zijn trapladder om het boven de achterdeur vast te spijkeren. De verf was wat uitgelopen, maar de tekst was nog leesbaar genoeg. *NEVER CLOSES* stond erop.

In *Never Closes* werd de hele nacht bier en wijn en sterke drank geschonken, zeven nachten per week. Aangezien Columbia County was drooggelegd, was het illegaal om in het openbaar alcohol te verkopen. Daarom noemde John het ook niet verkopen. Hij schonk gewoon een glaasje voor zijn vrienden, meer niet. Een soort cadeautjes voor hen. Vervolgens, wanneer het tijd werd om naar huis te gaan, gaven zijn ‘vrienden’ John ook elk een cadeautje – vijf dollar, of tien dollar, of wat het cadeautje ook maar moest zijn volgens zijn beduidende aantekenboekje.

De sheriff van de county en meerdere hulpsheriffs maakten er een gewoonte van om na afloop van hun dienst langs te komen, en hun verkocht John *werkelijk* niets; hij schonk hun gewoon in wat ze maar wilden, op zijn kosten. Die mannen hadden nog nooit zo veel gratis drank gezien, dus het sprak vanzelf dat ze nog veel meer dingen niet zouden zien. Ze waren echter al gewend om in bepaalde omstandigheden dingen niet te zien, dus daar hadden ze geen moeite mee.

Het duurde niet lang of John kreeg zijn eigen vaste klanten, die langskwamen om domino te spelen of te biljarten. Ze praatten over godsdienst en politiek, vertelden elkaar vieze moppen, en spuugden tabakssap in de koffiepotten die John her en der had neergezet, en ze rookten tot de walm zo dik was dat je er blokjes van kon snijden.

John stortte zich met een verbeterd trots op zijn nieuwe onderneming. Als Calla haar verontschuldigen had aangeboden, zou hij de

hele bar onmiddellijk hebben opgegeven, zijn muren hebben neergehaald en zijn uithangbord verbrand, en zijn stamgasten hebben gezegd dat ze konden doodvallen. Calla had echter haar eigen trots. Er was een wig tussen hen gedreven, maar in haar optiek was zij er niet verantwoordelijk voor.

Na verloop van tijd ging ook Calla zeven dagen per week open. Het gebeurde regelmatig dat haar laatste klanten de voordeur uit gingen en om het huis heen liepen naar de achterdeur, om wat ze na het boodschappen doen nog aan geld over hadden, te verdrinken. Het gebeurde ook wel andersom. Dan kwamen Johns klanten 's morgens vroeg de achterdeur uit gewankeld, en gingen ze meteen door naar de voordeur (er was een duidelijk pad uitgesleten). Calla's koffie ontnuchterde hen, en vervolgens besteedden ze de rest van hun geld aan levensmiddelen voor hun gezin.

Op elk moment van de dag of nacht kon je naar *Moses Never Closes* gaan en kopen wat je nodig had, vooropgesteld dat je geen al te ingewikkelde wensen had. En je hoefde nooit eerder weg te gaan dan je wilde, want Calla noch John konden het over hun hart verkrijgen om iemand weg te jagen, zelfs niet wanneer hij al z'n geld erdoorheen gejaagd had. Nate Ramsey was een keer bijna een week gebleven toen zijn vrouw, Shirley, thuis dingen naar zijn hoofd begon te gooien.

En zo ging het dag in, dag uit, tot op de dag dat John Moses stierf. *Moses Never Closes* was iets waar de mensen op rekenden. Een plek die een beetje zekerheid bood in een onzekere wereld. En iedereen wilde dat het zo zou blijven, want als je eenmaal aan één ding begint te morrelen, gaan andere dingen vanzelf mee veranderen, en dan ben je binnen de kortste keren helemaal de kluts kwijt.

Hoofdstuk 2

Dit is wat er gebeurde.

Op zaterdag zette Samuel Willadee en de kinderen af, en de rest van de dag hielp Willadee haar moeder met koken en schoonmaken. Van de kinderen hoefden ze weinig hulp te verwachten, dus werd hun de toegang tot het huis ontzegd; voor straf moesten ze op de hooizolder stoeien, in de beek op rivierkreeften vissen, en Spionnetje spelen op al die veertig hectare.

Noble was twaalf jaar, een en al armen en benen en sproeten. Hij had de ogen van zijn vader, maar door zijn bril vielen die niet echt op; zijn glazen waren zo dik en zwaar dat de bril voortdurend van zijn neus zakte. Meer dan wat ook wilde hij *onverschrokken* zijn. Daarom liep hij met zwier en sprak hij op zachte, dreigende toon. Het probleem was alleen dat zijn stem aan het breken was, en juist voor de hoogte koos wanneer hij dat het minst verwachtte. Als hij net iets sinisters zei, zoals 'Eén beweging en ik hak je aan mootjes', sloeg zijn stem over naar een falset en was het effect compleet bedorven.

Swan was elf. Een klein ding met grijze ogen, dat voor een jongen kon doorgaan wanneer ze de kleren van haar jongere broer Bienville droeg, zoals nu het geval was. Als Samuel had geweten dat Willadee zulke dingen toeliet, zou hij in alle staten zijn geweest. De Bijbel stelde heel duidelijk dat vrouwen zich niet mochten kleden als mannen, en Samuel Lake deed altijd zijn best om de Bijbel naar de letter te gehoorzamen. Maar ja, wanneer Samuel er niet bij was, liet Willadee de kinderen altijd doen wat ze wilden, zolang ze de Wetten van de Familie Moses maar niet overtraden – en dat betekende niet liegen, niet stelen, en geen dieren of jongere kinderen treiteren.

De heerlijkste tijd van het jaar was voor Swan deze ene zomerweek, waarin ze jongenskleren kon dragen en zich even niet netjes hoefde te gedragen. Ze kon onder het prikkeldraad door kruipen en door de weilanden rennen, zonder dat die verdraaide rokken haar hinderden. Ze was klein. Ze was vlug. En ze was precies wat Noble zo graag wilde zijn: onverschrokken. Wat je ook probeerde, je kon het nooit van haar winnen.

'Dat kind is een plaag,' zei oma Calla altijd tegen Willadee, wanneer ze dacht dat Swan het niet kon horen (maar Swan hoorde het altijd).

'Ze is een dochter van haar vader,' antwoordde Willadee dan, gewoonlijk met een lichte zucht, als om aan te geven dat er niets aan

te doen viel – Swan was nu eenmaal Swan. Zowel Willadee als Calla koesterde eigenlijk bewondering voor Swan, hoewel ze dat nooit hardop zouden zeggen. Ze lieten het enkel merken door telkens wanneer ze ter sprake kwam, heel even hun wenkbrauwen op te trekken en een zweem van een glimlach te tonen. En dat gebeurde vaak. Geen van de kinderen van het geslacht Moses haalde zich zo veel moeilijkheden op de hals als Swan.

Bienville was negen, en hij was een heel ander verhaal. Hij was van nature rustig, had een grote voorliefde voor boeken en werd volledig in beslag genomen door de wereld in het algemeen. Je kon gewoon niet op hem rekenen als het ging om dingen als wachtlopen of tegenstanders vermoorden. Dan was je heerlijk Spionnetje aan het spelen en had je de Vijand ingesloten, en wilde je hem net bespringen om hem van kant te maken, en dan zat Bienville de rotspatronen op de bodem van de beek te bestuderen of de nerven van een sassafrasblad te bekijken. Je kon er niet op aan dat hij in een oorlog zijn plicht zou vervullen.

Noble en Swan hadden echter wel geleerd hoe ze het probleem Bienville moesten aanpakken. Aangezien hij zich nooit duidelijk leek aan te sluiten bij een van beide kanten, maakten ze van hem een dubbelspion. Bienville vond het allemaal best, ook al betekende het feit dat hij een dubbelspion was meestal dat hij als eerste werd gedood.

Die zaterdagmiddag was Bienville juist voor de vierde keer gedood, toen Het Allemaal Begon. Hij lag op zijn rug in het weiland, zo dood als een pier, en staaarde naar de lucht. Hij zei: ‘Swan, heb jij je wel eens afgevraagd waarom je de sterren ’s nachts kunt zien, maar overdag niet? Sterren verdampen toch niet wanneer de zon opkomt?’

‘Jij hoort dood te zijn,’ bracht Swan hem in herinnering. Ze had hem net neergeschoten met een onzichtbaar machinepistool, en nu was ze bezig een onzichtbare greppel te graven met een onzichtbare schop. Bienville wist het nog niet, maar hij zou zo dadelijk in de greppel gerold worden, dood of niet. Noble lag nog altijd ergens in Vijandig Gebied op de loer, dus Swan moest waakzaam blijven.

‘Ik ben het zat om dood te zijn,’ zei Bienville, en hij ging rechtop zitten.

Met haar voet duwde Swan hem weer neer. ‘Je bent een lijk,’ zei ze. ‘Je kunt het niet zat zijn, je kunt niet overeind komen, en je kunt *niet* praten.’

Ze was vergeten om waakzaam te zijn. Dat realiseerde ze zich toen ze plotselinge voetstappen achter zich hoorde. Vlug draaide ze zich om en hield de onzichtbare schop in de aanslag. Noble kwam recht

op haar af gerend, zwaaiend met zijn armen. Het terrein dat hij overstak, was aangewezen als Mijneveld, maar Noble lette niet op de mijnen. Swan slaakte een woeste kreet en liet haar 'schop' op Nobles hoofd neerkomen. Dat zou genoeg moeten zijn om hem te doden, maar hij liet zich niet op de grond vallen en begon niet aan zijn doodstrijd, zoals hij had moeten doen. Hij greep Swan beet en sloeg een hand voor haar mond, en siste dat ze stil moest zijn. Verontwaardigd verzette Swan zich, maar het lukte haar niet zich los te wurmen. Noble mocht dan wel niet onverschrokken zijn, hij was wel sterk.

'Ik heb... jou... doodgeslagen... met een schop!' brulde ze. Nobles hand dempte haar stem; er bleef slechts een brij van vervormde klanken over. Zo ongeveer om het andere woord probeerde Swan in zijn vingers te bijten. 'Dat... kon je... echt niet... overleven. Het was... dodelijk... en dat weet je best!'

Bienville keek toe als een wijze oude man, en hij kon genoeg ontcijferen van wat Swan zei om het met haar eens te zijn. 'Ja, die klap was dodelijk,' bevestigde hij.

Noble rolde met zijn ogen en drukte zijn hand nog steviger op Swans mond. Ze protesteerde hevig en gromde diep uit haar keel.

'Ssssst, zei ik!' Noble sleepte zijn zusje mee naar een rij bosjes en doornstruiken die tussen het weiland en een bebost stuk land stonden. Bienville draaide zich om op zijn buik en kroop achter hen aan door het Mijneveld. Toen ze dicht bij het struikgewas kwamen, besefte Noble dat hij een probleem had. Hij moest Swan loslaten, wat vermoedelijk net zo iets zou zijn als een wilde kat laten gaan.

Heel rustig zei hij: 'Swan, ik ga je loslaten.'

'*Krgjnugwul, smgrzzak!*' antwoordde ze, en ze beet zo hard in zijn hand dat hij hem haastig wegtrok om te kijken of er bloed op zat. Aan die halve seconde had Swan genoeg. Ze stootte haar elleboog in Nobles maag, en hij kromp ineen, happend naar adem.

'Schei uit, Swan,' kreunde hij. Ze sloeg hem waar ze hem maar raken kon. Noble rolde zich op om haar woeste aanval te verduren. Hij kende een paar indianen trucjes, zoals Een Boom Worden. Je kon een boom eindeloos lang slaan en schoppen zonder hem pijn te doen, want hij was Onbewogen. Dat had hij van Bienville geleerd, die het ofwel ergens had gelezen, ofwel zelf had verzonnen. Het maakte Noble niet uit of Bienvilles verhalen waar waren of niet, zolang de trucjes maar werkten.

Swan vond het vreselijk wanneer Noble Een Boom Werd. Dat was een tactiek die zij nooit onder de knie had gekregen (*zij* peinsde er niet over om stil te blijven staan zodat iemand *haar* kon slaan), en

het was vermoeiend om te vechten met iemand die niet wilde terugvechten. Dan voelde ze zich de verliezer, hoeveel rake klappen ze ook uitdeelde. Ze moest echter wel haar gezicht redden, en dus gaf ze nog één klap op Nobles houten schouder; toen zoog ze op haar pijnlijke knokkels. ‘Ik heb gewonnen,’ deelde ze hem mee.

‘Best.’ Nobles spieren ontspanden zich. ‘Jij hebt gewonnen. Hou nu je kop en kom mee.’

Onder een boom zat John Moses zijn jachtgeweer schoon te maken en tegen God te praten. ‘En nog eens iets,’ zei hij, ‘dat verhaal dat de Rode Zee openspleet en de mensen er op het droge doorheen liepen, daar geloof ik geen snars van.’

Voor een man die niet in God geloofde, sprak John tamelijk veel met Hem. Of God ooit naar hem luisterde, was niet te zeggen. Tijdens deze monologen was John over het algemeen dronken, en wat hij zei was niet erg complimenteus. Hij was al heel lang boos op God; dat was begonnen toen Walter in de zagerij van Ferguson in die zaag was gevallen.

John trok een touwtje uit het uiteinde van de loop van zijn geweer. Aan het touwtje was een reep katoen vastgemaakt, gedrenkt in olie; het doekje kwam er grijs-zwart uit. Hij staarde in de loop met samengeknepen boze ogen.

‘U verwacht van ons dat we de belachelijkste dingen geloven.’ Hij sprak op normale toon, alsof God een meter bij hem vandaan zat. ‘Bijvoorbeeld al die onzin over dat U liefde bent,’ ging hij verder, en nu werd zijn stem hees. ‘Als U liefde was, had U niet toegelaten dat mijn Walter werd opengereten als een geslacht varken...’

John begon de kolf van zijn geweer te poetsen met een andere oude lap, die hij uit de borstzak van zijn overall tevoorschijn had gehaald. De tranen sprongen hem in de ogen, begonnen te stromen en biggelden over zijn verweerde gezicht. Hij deed geen moeite om ze af te vegen.

‘Als U liefde bent,’ brulde hij, ‘dan is liefde niet iets om trots op te zijn.’

De drie kinderen zaten gehurkt achter een brede afscheiding van prikkeldraad – braamstruiken – en tuurden naar de Vijand door de kleinst mogelijke opening tussen de stekelige stammen. Ze hadden duidelijk, onbelemmerd zicht op de oude man, maar hij kon hen niet zien.

Het gevoel be kroop Swan dat het niet goed was wat ze deden. Dat zij en haar broers elkaar bespioneerden was tot daar aan toe; zij zeiden immers alleen dingen die juist voor de anderen bedoeld waren. Maar dit was opa John. Ze hadden hem nog nooit zien huilen, of zelfs geloofd dat hij *kon* huilen. Wanneer zij er waren, sliep hij doorgaans de hele dag en runde 's nachts zijn bar. Als ze hem al zagen, was dat enkel wanneer hij zwijgend door een kamer liep of bij het avondeten kieskauwend aan tafel zat. Volgens hun moeder was hij niet altijd zo geweest, was hij echt een heel bijzondere man geweest toen zij jong was, maar was het leven hem te veel geworden. Aan zijn gezicht te zien klopte dat laatste wel.

Swan trok aan Nobles mouw; ze wilde hem zeggen dat ze graag weg wilde, maar hij ging met zijn vinger langs zijn keel om duidelijk te maken dat hij haar de strot zou afsnijden als ze haar mond opendeed.

Precies op dat moment hield opa John op met praten tegen God, en begon te zingen. '*Coming home,*' zong hij met beverige stem. Hij had duidelijk geen muzikaal gehoor. '*Cominnng... hooome...*'

Swan wierp een blik op Bienville en hij wierp er een op haar. Dit werd met de minuut onverdraaglijker.

'*Never more to roammmm...*' jammerde opa John als een kat. De rest van de tekst kon hij zich echter niet herinneren, en dus ging hij over op een ander liedje, dat hij zich ook niet kon herinneren.

Terwijl hij de eerste paar maten vals neuriede, haalde hij een kogel uit zijn zak en laadde het geweer.

'*I'm so lonesome, I could...*' zong hij, opeens luid en duidelijk. Toen brak zijn stem en begon weer te trillen. '*I'm so lonesome, I could...*'

Hij klonk als een grammofoonplaat die bleef hangen, vond Swan.

'*I could...*' zong hij nogmaals, maar hij kon zich er niet toe brengen het laatste woord uit te spreken. Hij schudde het hoofd en loosde een lange, ontmoedigde zucht. Toen stak hij de loop van het geweer in zijn mond.

Swan slaakte een gil. Noble en Bienville sprongen op als opgejaagde kwartels.

Opa John had nog geen kans gehad om zijn vinger op de trekker te positioneren, dus in plaats van zich een kogel door het hoofd te schieten in het volle zicht van zijn kleinkinderen, keerde hij met een ruk terug in de werkelijkheid en sloeg met zijn achterhoofd tegen de boom. De geweerloop gleed uit zijn mond en nam zijn bovengebit mee. Het kunstgebit vloog door de lucht en verdween in de braamstruiken, pal voor de plek waar de drie kinderen nu stonden

te trillen als een espenblad. Geschrokken en vernederd sprong opa John overeind. Zijn mond ging krampachtig open en dicht. Hij zag er slobberig uit, zonder dat bovengebit.

De kinderen sloegen hun ogen neer en staarden eindeloos lang naar de grond. Toen ze weer durfden op te kijken, was opa John zich een weg door het bos aan het banen, terug naar het huis. Straaltjes zonlicht en schaduw vielen op hem, bespikkelden en camoufleerden hem, waardoor hij niet meer te onderscheiden was van zijn omgeving. Hij verdween niet helemaal uit het zicht. Hij ging gewoon op in de bomen en het struikgewas, alsof hij deel uitmaakte van het bos en het bos van hem.

Die avond verscheen opa John niet aan tafel; hij ging rechtstreeks naar *Never Closes* en opende de bar. Door de muur die de keuken van de bar scheidde, konden Calla en Willadee en de kinderen het rumoer horen. Het afgelopen jaar had John zichzelf getraakteerd op een tweedehands jukebox, en die werd nu hard aan het werk gezet door zijn klanten.

Onder het eten wierpen Swan, Noble en Bienville elkaar voortdurend stiekeme, bezorgde blikken toe. Ten slotte was voor Calla de maat vol. 'Voor de dag ermee,' zei ze. 'Ik wil weten wat er aan de hand is, en wel nu meteen.'

Bienville slikte. Noble duwde zijn bril hoger op zijn neus. Swan stak haar hand in de zak van haar spijkerbroek en haalde opa Johns kunstgebit tevoorschijn. 'Dit is opa John vanmiddag verloren, en wij hebben het gevonden.'

'Is dat de enige reden waarom jullie zo schuld bewust kijken?' vroeg Calla scherp.

Daar wond Swan zich over op. Volwassenen hadden de hebbelijkheid om werkelijk iedere uitdrukking die ooit op het gezicht van een kind verscheen, te interpreteren als schuldgevoel. 'We voelen ons niet *schuldig*,' zei ze, iets harder dan nodig was. 'We maken ons *zorgen*. Opa John had vanmiddag bijna zelfmoord gepleegd, en als wij er niet waren geweest, was het hem gelukt.'

Willadee hapte naar adem.

Calla schudde enkel het hoofd. 'Het zou hem niet gelukt zijn. Het lukt hem nooit.'

Willadee keek haar moeder verwijtend aan.

Calla schonk een beetje tomatensaus over haar broodje. 'Het spijt

me, Willadee. Ik raak er niet meer van in paniek. Ik heb het al te vaak meegemaakt. Vooruit, jongens, eet je okra op.'

Willadee zei geen woord, maar het was duidelijk dat ze zat na te denken. Zodra de maaltijd afgelopen was, bood ze aan om de keuken op te ruimen en vroeg ze haar moeder om de belhamels naar bed te brengen. 'Welja, zadel mij maar weer op met het vuile werk,' zei oma Calla, en de twee vrouwen lachten. De kinderen staken hun kin in de lucht, terwijl ze zich naar boven lieten drijven. Ze wisten dat klagen geen zin had, maar ze hadden zo hun eigen manieren om wraak te nemen op wie hen beledigde. De volgende keer dat ze Spionnetje zouden spelen, zouden ze waarschijnlijk een paar vrouwen gevangen nemen en zo nodig geweld gebruiken om informatie uit hen los te krijgen.

Willadee waste alle borden af, zette ze in het afdruiprek om te drogen, en ging door de achterdeur naar *Never Closes*. Dit was de enige bar waar ze ooit binnen was geweest, en de eerste keer dat ze er tijdens openingsuren kwam. Elke zomer stond ze erop minstens één keer het vertrek voor haar vader schoon te maken en te luchten. Telkens verbaasde ze zich erover dat zijn klanten de bittere, bedompte stank van verbrande tabak konden verdragen, die ze ondanks al haar gepoets niet kon verdrijven. Vanavond merkte ze tot haar verrassing dat de lucht heel anders was wanneer de bar vol mensen zat. De rook was overweldigend, maar vers, en hij was vermengd met de aftershave van de mannen en het bedwelmende parfum van de paar vrouwelijke klanten. In een hoek was één enkel paartje aan het dansen; de vrouw speelde met het haar van de man, terwijl hij zijn handen over haar rug op en neer liet glijden. Er werd een potje kaart gespeeld, en een paar spelletjes domino, en de biljarttafel was niet eens zichtbaar meer door alle achterwerken en ellebogen. De bezoekers hadden hun zorgen zeker bij de deur achtergelaten – ze waren zo aan het lachen en grappen maken met elkaar. John Moses stond achter de bar en maakte een paar flesjes bier open. Hij overhandigde ze aan een kunstmatige blondine van middelbare leeftijd en glimlachte ongemakkelijk, met gesloten mond, vanwege het ontbrekende bovengebit. Hij deed alsof hij Willadee pas zag toen ze naar hem toe kwam en tegen de bar leunde.

Willadee schoof hem zijn tanden toe. Discreet. Johns ogen versmalden tot spleetjes, maar hij nam het gebit aan, wendde zich even

af en stopte het in zijn mond. Toen keerde hij zich weer om naar zijn dochter. 'Wat doe jij hier?'

'Ik wilde eens zien hoe de andere helft van de wereld leeft,' antwoordde Willadee. 'Hoe is het met je, pa? Ik krijg je tegenwoordig maar weinig te zien als ik thuis ben.'

John Moses kuchte minachtend. 'Als je niet zo ver weg zou wonen, zou je me vaak genoeg kunnen zien.'

Willadee schonk haar vader de tederst denkbare blik en zei: 'Pa, gaat het wel goed met je?'

'Wat kan jou dat schelen?'

'Het kan mij wél schelen.'

'Loop heen.'

'Je bent gewoon vastbesloten om ongelukkig te zijn. Kom op. Lach eens naar me.'

Maar zo te zien had hij geen glimlach meer over.

Ze zei: 'Het is niet goed voor je om ellende op te roepen en erin te zwelgen.'

'Willadee,' morde hij, 'jij weet niet wat ellende is.'

'Jazeker wel. Ik ken jou toch, stuk ellende.'

Dat klonk meer als iets wat een Moses zou zeggen dan als iets wat een domineesvrouw zou zeggen. En dus bleek John toch nog wel één of twee glimlachjes over te hebben, en hij schonk haar er eentje als bewijs.

'Wil je een biertje, Willadee?' Hij klonk hoopvol.

'Je weet toch dat ik niet drink.'

'Ja, maar ik zou me krom lachen als jij iets deed wat Sam Lake een beroerte zou bezorgen als-ie ervan wist.'

Willadee moest lachen, en ze reikte over de bar, gaf haar vader een por in de ribben en zei: 'Nou, geef me dan maar een biertje. Want ik wil graag eens zien dat jij je krom lacht.'

Tegen de tijd dat Willadee wegging uit *Never Closes* en zachtjes het huis in sloop, was het twee uur 's morgens. Haar moeder kwam net uit het toilet, en ze botsten in de gang tegen elkaar op.

'Willadee, ruikt je adem nou naar bier?'

'Ja, mam.'

'Wel heb ik ooit,' antwoordde Calla, terwijl ze de trap op liep. Dit was een dag om te markeren op de kalender.

Later, toen Willadee in haar oude slaapkamer in bed lag, dacht ze eraan terug hoe het eerste biertje naar rotte tomaten had gesmaakt, maar het tweede gewoon vochtig en welkom, en hoe het lawaai en het gelach in de bar even bedwelmend was geweest als het bier. Haar vader en zij hadden het verder aan de barklanten overgelaten zichzelf te bedienen, een leeg tafeltje gevonden en gepraat over alles onder de zon, net zoals ze vroeger zo vaak gedaan hadden, voordat Willadee getrouwd was. Toentertijd had ze haar vader gevolgd als zijn schaduw. Nu was hijzelf nog maar een schaduw van vroeger. Bijna onzichtbaar tegenwoordig. Maar vanavond niet. Vanavond had hij gestraald.

Hij wilde niet meer sterven. Ze was ervan overtuigd dat hij niet meer wilde sterven. Hij had zich alleen al zo lang overbodig gevoeld, en zij had hem laten zien hoe onmisbaar hij was, door al die uren bij hem te zijn, grapjes met hem te maken, en met haar hart naar hem te luisteren, terwijl hij het zijne uitstortte.

‘Jij bent altijd mijn lievelingskind geweest,’ had hij tegen haar gezegd, vlak voordat ze *Never Closes* verliet. ‘Ik hou van de anderen. Allemaal. Ik ben hun pa, en ik hou van ze. Maar jij... jij en Walter...’ Hij had het hoofd geschud. Al zijn emoties waren blijven steken in zijn keel. Toen had hij haar op de wang gekust, zomaar bij de achterdeur van de bar. John Moses, die zijn geliefde dochter terugloodste naar de solide veiligheid van het huis dat hij gebouwd had toen hij een potige jongere man was geweest. John Moses, die zich onmisbaar voelde.

Willadee stond onvast op haar benen, maar het was een aangenaam soort onvastheid. Alsof ze zweefde. Alsof niets haar nog tegenhield, haar aan de aarde vastketende. Ze kon gewoon alsmaar hoger zweven en het leven van bovenaf bekijken, terwijl de contouren ervan steeds vager en obscuurder werden. Ze beloofde zichzelf dat ze een dezer dagen nog eens een paar biertjes zou nemen. Een dezer dagen. Per slot van rekening was ze een Moses.

Haar vaders lieveling.